

مذاکره

دیپلماسی دفاع مقدس

آیت الله سید علی خامنه‌ای

۱۳۱۸ خورشیدی
ریاست جمهوری

از مهم‌ترین تلاش‌های رهبر معظم انقلاب در هنگام ریاست جمهوری ایجاد هماهنگی بین سپاه و ارتش در جبهه‌ها و عملیات نظامی بود. به فرمان امام در ۲۰ مهر ۱۳۵۹ شورای عالی دفاع ملی عهده‌دار کلیه امور جنگ شد و ایشان در ۲۰ اردیبهشت ۱۳۵۹ نماینده امام خمینی در این شورا و نیز سخن‌گوی ایشان شد. در این مدت مشاور امام در امور و مسائل جنگ نیز بودند. ایشان همچنین در عملیات شکستن حصر آبادان حضور مستقیم داشت.

اکبر هاشمی رفسنجانی

۱۳۱۳ خورشیدی
جانشین فرمانده کل قوا

هاشمی در تاریخ ۳۰ بهمن ۱۳۶۲ از سوی امام خمینی، به سمت فرماندهی دنباله عملیات والفجر منصوب می‌شود. از این تاریخ تا پایان جنگ، ارتباط هاشمی با فرماندهان ارتش و سپاه منظم‌تر، حضور او در قرارگاه‌های عملیاتی در جنوب و غرب کشور بیشتر و طرح‌ریزی‌ها برای انجام عملیات، عمدتاً با حضور و نظر او انجام می‌شود. هاشمی سپس به سمت جانشین فرمانده کل قوا منصوب می‌شود.

حسن روحانی

۱۳۲۷ خورشیدی
شورای عالی دفاع

حسن روحانی که به‌عنوان یکی از اعضای شورای عالی دفاع در جلسات این شورا شرکت می‌کرد، مسئولیت‌های دیگری نیز در دهه ۶۰ داشت. روحانی معاونت فرماندهی جنگ (۱۳۶۲ تا ۱۳۶۴)، ریاست ستاد قرارگاه مرکزی خاتم‌الانبیاء (۱۳۶۴ تا ۱۳۶۶) و فرماندهی پدافند هوایی کل کشور (۱۳۶۴ تا ۱۳۷۰) را بر عهده داشت. روحانی بین سال‌های ۱۳۶۷ تا ۱۳۶۸ به معاونت جانشین فرماندهی کل قوا منصوب شد.

دیپلمات جنگ

نگاهی به نقش حسین شیخ الاسلام در عرصه سیاست خارجی جنگ تحمیلی

جمهوری اسلامی بحث می‌کردیم. اینجا دیگر ایشان من را می‌شناختند. خوب طبیعی بود من هم نظر می‌دادم. آن موقع سر [تعیین] وزیر خارجه بین بنی‌صدر و شهید رجایی اختلاف‌نظر بود. هر که را شهید رجایی معرفی می‌کرد بنی‌صدر ملعون نمی‌پذیرفت هر که را آن ملعون معرفی می‌کرد شهید رجایی نمی‌پذیرفت. آخر قرار شد که مجلس تصمیم بگیرد چه کسی وزیر خارجه بشود؟ یا چه کسی کنترلش را باید داشته باشد یعنی سرپرستی وزارت خارجه را به نخست‌وزیر بدهند یا به رئیس‌جمهور؟ شهید رجایی من را خواست و گفت جو مجلس این است که نخست‌وزیر باشد تو برو یک حکم برای معاون‌های وزارت خارجه بنویس. ما هم زیرمجموعه ایشان در کمیته سیاست خارجی بودیم. رفتیم با مشورت همه بچه‌ها یک حکم ایدئولوژیک نه شرقی نه غربی نوشتیم - دیگر این روزها این حکم‌ها را نمی‌نویسند- وقتی برایش آوردم دیگر مجلس رأی داده بود. خودش صدا کرد که حکم را بیاورید. من حکم را جلوی گذاشتم خواند و گفت خوب است. می‌خواهم این را برای تو بزنم. سیاسی‌اش را می‌خواهم برای تو بزنم. من یک‌دفعه تعجب کردم؛ یک‌خرده گیج شدم و گفتم من از این کارها نکرده‌ام. ایشان فرمودند که مگر من نخست‌وزیری کرده بودم؟ انقلاب شد و باید این بار برداریم. بعد خدمتشان عرض کردم

خارج کارهای او را انجام نمی‌دادند. معاون سیاسی خیلی راحت می‌تواند در تهران باشد و در مراسم جشن‌های روز ملی شرکت کند و دنبال دردرس نباشد. بعضی اوقات این سفرها چند ماه طول می‌کشید. یک‌بار بر اثر شیطنت عده‌ای از لبنانی‌ها تفرقه بین حزب‌الله و امل به وجود آمده بود. مرحوم شیخ الاسلام برای رفع اختلاف بین این دو گروه مقاومت به لبنان سفر کرد و خوشبختانه با هنر و کاریزمایی که داشت این مشکل را حل کرد. مرحوم در دوران معاونت میز تشکیلات را رها می‌کرد و ماه‌ها در سفارتخانه سوریه مستقر می‌شد و دائماً در حال رفت‌وآمد به لبنان بود و با مسئولین ارشد لبنان و چهره‌هایی همچون سید حسن نصرالله، شهید سید عباس موسوی و نبیه بری جلسه می‌گذاشت و مشکلات محور مقاومت را از نزدیک برطرف می‌کرد.

مرحوم شیخ الاسلام در خاطرات خود که در گنجینه تاریخ شفاهی مرکز اسناد انقلاب اسلامی ثبت و ضبط شده است درباره نحوه انتصاب خود به معاونت سیاسی وزارت خارجه می‌گوید: شهید رجایی من را به یک جلسه‌ای درباره سیاست خارجی دعوت کرد. در این جلسه من، آقای منصوری، آقای عبدالله نوری، مهندس موسوی و آقای عزیزی بودیم. اگر اشتباه نکنم یک چنین جمعی بودیم. هفته‌ای یک‌بار خدمت آقای رجایی جمع می‌شدیم درباره سیاست خارجه

سیاوش مهرانی

روزنامه‌نگار

دولت ایران در فاصله سال‌های ۱۳۶۰ تا ۱۳۷۶ یک وزیر خارجه داشت. در همه این مدت ۱۶ سال نیز یک نفر در معاونت سیاسی وزارت امور خارجه فعالیت می‌کرد. حسین شیخ الاسلام را به‌درستی باید دیپلمات دفاع مقدس نام نهاد. چراکه در همه هشت سال جنگ تحمیلی در کار دفاع از میهن در جبهه‌های سیاست خارجی بود. او در حوزه دیپلماسی یک الگو و مؤثرترین معماران دیپلماسی انقلابی و جهادی در عرصه دیپلماسی در تراز انقلاب اسلامی بود. اگرچه تفکر انقلابی و جهادی و روحیه مقاومت در مرحوم شیخ الاسلام جوهر اعتقادی داشت اما چه‌بسا همکاری مستقیم وی به‌عنوان معاون سیاسی امور خارجه با شهید رجایی در دوران نخست‌وزیری او و هم‌زمان سرپرستی وزارت امور خارجه تفکر و سلوک و عمل انقلابی و جهادی را در او عمق بخشید و غنای بیشتری به او داد. سابقه سفارت در سوریه و همچنین مشارکت در شکل‌گیری حزب‌الله لبنان از دیگر فرازهای مهم زندگی سیاسی شیخ الاسلام بود. حسین شیخ الاسلام چه در زمان معاونت سیاسی و چه در زمان معاونت عربی آفریقای بارها به لبنان سفر کرد. معمولاً معاونین وزارت